
IRAK'TA HÜKÜMETİN KURULAMAMA NEDENİ ŞİİLER ARASINDAKİ ANLAŞMAZLIK

08.08.2018

Anadolu Ajansı (8 Ağustos 2018)

Irak'ta 12 Mayıs'ta yapılan genel seçimler sonrası, seçimi kazanan Şii gruplar arasında yaşanan başbakan adayı ile kabine konusundaki anlaşmazlık ve seçim sonuçlarının henüz onaylanamaması hükümetin kurulmasını geciktiriyor.

Terör ve şiddetin yıllardır peşini bırakmadığı, alt yapı hizmetlerinden yoksun, işsizliğin zirve yaptığı, yolsuzluk ve rüşvetin devlet kurumlarını kemirdiği Irak'ta halk, yaklaşık üç ay önce geleceğini belirlemek için sandık başına gitti.

Şaibe iddiaları ve düşük katılımın damga vurduğu seçimler öncesi, Sünni gruplar "evlerine dönemeyen sığınmacılar olduğu" gerekçesiyle seçim tarihinin ertelenmesini istese de ABD yönetimi seçimlerin zamanında (12 Mayıs) yapılmasında ısrar etti. Nitekim ABD'nin Bağdat Büyükelçiliğinden seçim öncesi yapılan bir açıklamada, "Irak'taki seçimlerin zamanında yapılmasını destekledikleri" ifade edildi.

Irak Anayasa Mahkemesi "seçimler ertelensin" taleplerine karşı "seçimlerin zamanında yapılması" yönünde karar verirken Başbakanı Haydar el-İbadi de seçimlerin zamanında yapılması gerektiğini belirterek "seçimleri erteleyecek hiçbir yetkili gücün olmadığını" vurguladı. İbadi'nin seçim ısrarı, "Başkomutanı olduğu Irak ordusunun terör örgütü DEAŞ'a karşı elde ettiği zafer ve Kerkük ile diğer tartışmalı bölgelerde Peşmerge hakimiyetinin kırılması gibi gelişmelerin sandıkta kendisine oy olarak döneceğini düşündüğü" şeklinde yorumlandı.

DEAŞ'ın seçim merkezlerine yönelik saldırı tehditlerine rağmen, Iraklı seçmenler 12 Mayıs günü dikkati çeken bir güvenlik sorunuyla karşılaşmadı. Seçimler zamanında ve güvenli bir ortamda yapılsa da çok geçmeden şeffaflığına gölge düşürecek bir takım gelişmeler yaşandı.

Bunların başında Kerkük ve ona bağlı Türkmenlerin yoğun yaşadığı bölgelerde oyların Kürdistan Yurtseverler Birliği (KYB) lehine çalınmasının ortaya çıkması geliyordu. Irak tarihinde ilk kez 12 Mayıs'taki genel seçimlerde oy kullanma işlemi elektronik sistem devreye sokuldu. Bu sistem seçmene "şaibeye yer yok" umudu verse de özellikle Kerkük ve Süleymaniye kentlerinde seçim hileleri ön plana çıktı.

Kerkük ve Süleymaniye'nin yanı sıra iç göçmenlerin yaşadığı kamplar ile ülkenin güneyindeki kentlerde de benzer hilelere başvurulduğu ortaya çıktı.

Irak Meclisi'nde 6 Haziran'da düzenlenen olağanüstü oturumda oy çokluğuyla "ülke genelinde seçim sandıklarının yeniden açılarak elle sayım yapılması" kararı alındı. Meclis ayrıca, Bağımsız Yüksek Seçim Komiserliği üyelerinin görevlerinin dondurulmasına ve yerlerine 9 yargıcın

atanmasına karar verdi.

Elle sayım kararı sonrası başkent Bağdat'ta içinde oy pusulalarının bulunduğu onlarca sandığın yanması akıllarda yeni soru işaretleri uyandırdı. Ülkeyi siyasi kaosa götüren bu gelişmeler, hükümetin günümüze kadar kurulamamasına neden olan etkenlerden biri olarak gösteriliyor.

Hükümetin kurulması için Anayasa Mahkemesi'nin seçim sonuçlarını onaylaması gerekiyor. Irak'ın en yüksek yargı organı olan Anayasa Mahkemesi'nin, elle sayım sonuçlarının açıklanması sonrası nihai kararını vermesi bekleniyor.

Başbakanlık ve kabinede yer kapma kavgası

Irak anayasasına göre, seçimi kazanan değil, seçim sonrası mecliste en büyük grubu oluşturan taraf hükümeti kurabiliyor. Hiçbir parti 329 sandalyeli mecliste tek başına çoğunluk (165) elde edemedi. Dolayısıyla seçim yarışını önde tamamlayan partilerin, koalisyona gitmeleri gerekiyor. Irak'ın yeni dönemde de 2003 sonrası alışagelen "koalisyon hükümeti" sistemine devam edeceği görülüyor.

Irak'ta hükümetin kurulmasının önündeki en ciddi engellerden birinin seçim yarışını önde tamamlayan Mukteda es-Sadr liderliğindeki "Sairun", İran'a yakın Hadi el-Amiri'nin "Fetih Koalisyonu", Başbakan İbadi'nin "Nasır Koalisyonu", ülkenin üçte birini DEAŞ'a teslim etmekle eleştirilen Nuri el-Maliki'nin "Kanun Devleti" ve Ammar el-Hekim'in "Ulusal Hikmet Koalisyonu" arasında yaşanan başbakan, kabine ve devletteki önemli güvenlik birimlerinde yer kapma kavgası ve bu konularda yaşanan anlaşmazlık olduğu belirtiliyor.

ABD ve İngiltere'nin desteğini arkasına aldığı belirtilen İbadi'nin, ikinci dönem başbakanlık koltuğuna göz diktiği biliniyor. İbadi'nin başbakanlığına karşı en sert çıkışı ise İran'a yakın Amiri grubu yapıyor. Fetih Koalisyonu, liderleri Amiri'nin Başbakan olması noktasında ısrar ediyor.

Dava Partisi Genel Başkanı Nuri el-Maliki, aynı partiden olsa da bazı konularda görüş ayrılığı yaşadığı İbadi'nin ikinci dönem başbakanlığına sıcak bakmıyor. Maliki'nin, başbakanlık için Hadi el-Amiri'yi ya da kendi partisinden olan Çalışma Bakanı Muhammed Şiya Sudani'yi istediği ifade ediliyor.

Şii gruplar arasındaki bir diğer anlaşmazlık konusunun da Milli Güvenlik Müsteşarlığı (MGM), istihbarat ve diğer güvenlik birimlerine getirilecek isimler olduğu aktarılıyor. Devletteki en önemli güvenlik birimlerinden biri olan MGM'ye İran'a yakın en radikal ve mezhepçi grup Asaib Ehlilhak'ın talip olduğu iddia ediliyor. Bu konuyu bir diğer İran yanlısı grup Bedir Örgütü'nün de pazarlık konusu yaptığı ileri sürülüyor.

Sadr, hükümet kurma sürecinde merkezi rolde

Seçimlerde birinciliği elde eden Mukteda es-Sadr ise Başbakanın belirlenmesi ve hükümet kurulması sürecinde merkezdeki yerini almış durumda. Irak'taki siyasi gruplar, ABD'ye karşı ve İran'a mesafeli tutumuyla bilinen Sadr'ın ağızından çıkacak her kelimeye dikkat kesiliyor ve "oyun kurucu" olduğu kadar "oyun bozucu" olarak da ortaya çıkmasından endişe ediyor. Alınan bazı kulis bilgilerine göre, Şii partiler, Sadr'ın kendisine hükümet kurulması sürecinde aktif rol verilmemesi halinde, ülkedeki tabanını harekete geçirerek gösteriler düzenlenmesi için halkı sokağa dökmesinden kaygı duyuyor.

Sadr, en son yayımladığı ve "ulusal şartname" adını verdiği belgede, ülkenin yeni Başbakan'da

aradığı vasıfları sıraladı. Bu vasıflar arasında "başbakanın milletvekili veya partili olmaması ve çifte vatandaşlığı bulunmaması" gibi maddeler dikkati çekti. Bu şartların İbadi'ye uymadığı dikkate alındığında, Sadr'ın kişisel olarak yakın iletişim içerisinde olmasına rağmen İbadi'nin ikinci dönem başbakanlığına sıcak bakmadığı şeklinde yorumlandı.

Sadr'dan önce de Nefes merkezli Şii dini merci Ayetullah Ali es-Sistani, yeni başbakanın "güçlü ve muktedir" olması ve çekinmeden yolsuzlukların üzerine gitmesi gerektiğini açıklamıştı. Bu mesaj "Sistanin'in de İbadi'den desteğini çektiği" şeklinde algılanmıştı.

İbadi'den sonra başbakanlık için en güçlü aday "Falih Feyyad"

Şiilerin başbakan ismi üzerinde anlaşamadıkları takdirde, uzlaşma adayı olarak Milli Güvenlik Müsteşarı Falih Feyyad'ın öne sürüleceği belirtiliyor. İbadi'den sonra başbakanlık için en güçlü adayın Feyyad olduğu ileri sürülüyor.

Seçim sonrası Şii siyasi partiler, koalisyon görüşmelerini yoğun şekilde sürdürse de hiçbiri kendi plan ve şartlarından taviz vermek istemiyor. Bu da hükümetin kurulmasını geciktiriyor. Sadr, başbakan için açıkladığı özellikleri ararken, İbadi'nin "Nasır Koalisyonu" tek adaylarının İbadi olduğunu ve bundan geri adım atmayacaklarını duyurdu. Seçimden ikinci çıkan Fetih'te de durum farklı değil. İran'a yakın bu grup da başbakanlık için kendi lideri Amiri'yi istiyor.

Hükümet kurma yarışına giren tüm bu partilerin kendi taleplerinden taviz vermemeleri, Irak'ta hükümetin bir süre daha kurulamayacağını gösteriyor.

Başbakanlık için "Sistani, ABD ve İran'ın onayından geçecek isim" arayışı

Iraklı gazeteci ve siyasi analist Ali Naji, ülkedeki hükümet kurma sürecini AA muhabirine değerlendirdi.

Naji, şunları söyledi:

"Hükümetin kurulmasının önündeki en önemli engellerden biri, Şii partilerin bir başbakan üzerinde anlaşamaması. Şii siyasi partiler parçalanmış durumda. Başbakanlık için belirleyecekleri ismin önce Sistani'nin rızasını alması sonra da İran ile ABD'nin onayından geçmesi gerekiyor. Dolayısıyla bu üç aşamadan geçecek bir adayı henüz bulamadılar."

Hükümetin kurulması önündeki ikinci engelin Anayasa Mahkemesi'nin seçim sonuçlarını henüz onaylamaması olduğu söyleyen Naji, "Üçüncü ve en büyük engel ise kabinedeki dağılımın nasıl olacağı. Şii, Sünni ve Kürt seçim listelerinde birden fazla parti ve oluşum bulunuyor. Bu koalisyonlarda yer alan her grup, kabinede temsil edilmek istiyor." diye konuştu.

KYB'nin Muhammed Sabir İsmail'i aday göstereceği iddia ediliyor

Bir diğer siyasi anlaşmazlık konusu da Kürt partilerde yaşanıyor. KYB, önceki dönemlerde olduğu gibi cumhurbaşkanlığının başka Kürt partisine verilmesine karşı çıkıyor ve bunun kendisinde kalmasını istiyor.

Yerel basınında çıkan haberlerde, Kürdistan Demokratik Partisi'nin (KDP) de cumhurbaşkanlığı için isim arayışında olduğu belirtiliyor. KYB'nin bu görevi, ne KDP ne de başka bir gruba kaptırmak istemediği bilinirken, bunun için partide önemli görevlerde bulunmuş Muhammed Sabir İsmail'i aday bile göstereceği iddia ediliyor. İsmail, hayatını kaybeden eski Cumhurbaşkanı Celal

Talabani'nin eşi Hero Talabani'nin kız kardeşiyle evli.

Sünniler, Meclis Başkanlığı için Nuceyfi ya da Halbusi ismi üzerinde duruyor

Sünni gruplarda ise Meclis Başkanlığı görevi anlaşmazlığı yaşanıyor. Eski Meclis Başkanı Selim el-Cuburi, ikinci dönem başkanlığa oynarken, alınan bilgilere göre, son günlerde asıl yarış Usame en-Nuceyfi ile Enbar Valisi Muhammed Halbusi arasında yaşanıyor. Kaynaklar, Sünni partilerin Nuceyfi ya da Halbusi'de karar kılacağını, bu konunun önümüzdeki günlerde netleşeceğini ifade ediyor.

Irak'ta 12 Mayıs'ta yapılan genel seçimlerin kesin sonuçlarına göre, Şii lider Mukteda es-Sadr'ın desteklediği koalisyon birinci çıkmıştı. Sadr'ın desteklediği "Sairun" koalisyonu, 329 sandalyeli mecliste 54 milletvekili kazanmıştı.

Haşdi Şabi komutanlarından Hadi Amiri liderliğindeki "Fetih" koalisyonu 47 sandalye ile ikinci, Başbakan Haydar el-İbadi başkanlığındaki "Nasır" koalisyonunu ise 42 sandalye ile üçüncü olmuştu.

Türkmenler, Kerkük'te 3 sandalye kazanırken, ülke genelinde 11 milletvekili çıkarabilmişti. Mesut Barzani liderliğindeki Kürdistan Demokratik Partisi (KDP) 25, Kürdistan Yurtseverler Birliği (KYB) 17, Goran da 5 sandalye elde etmişti.

<https://www.aa.com.tr/tr/dunya/irakta-hukümetin-kurulamama-nedeni-siiler-arasındaki-anlasmazlik/1225572>

Kaynak/Source: